

අඩිගුත්තරනිකායෙ

පටිමපණ්ණාසිකෙ

4. චක්කවග්ගො

(3)

සිහසුත්තං

අඩිගුත්තරනිකායෙ

පටිමපණ්ණාසකෙ

4. චක්කවග්ගො

3. සීහසුත්තං

33. “සීහො, භික්ඛවෙ, මීගරාජා සායන්හසමයං ආසයා නික්ඛමති. ආසයා නික්ඛමිත්වා විජම්භති. විජම්භිත්වා සමන්තා චතුද්දිසා අනුච්චොකෙති. සමන්තා චතුද්දිසා අනුච්චොකෙත්වා තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදති. තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදිත්වා ගොවරාය පක්කමති. යෙ ඛො පන තෙ, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා සීහස්ස මීගරඤ්ඤො නදතො සද්දං සුණන්ති, තෙ යෙභුයොන භයං සංවෙගං සන්තාසං ආපජ්ජන්ති. බ්ලං බ්ලාසයා පවිසන්ති, දකං දකාසයා පවිසන්ති, චනං චනාසයා පවිසන්ති, ආකාසං පක්ඛිනො භජන්ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගා ගාමනිගමරාජධානීසු දළ්භෙහි වරත්තෙහි ඛන්ධනෙහි ඛද්ධා, තෙපි තානි ඛන්ධනානි සඤ්ජන්දිත්වා සම්පදාලෙත්වා භීතා මුත්තකරීසං චජමානා යෙන වා තෙන වා පලායන්ති. එවං මහිද්ධිකො ඛො, භික්ඛවෙ, සීහො මීගරාජා තිරච්ඡානගතානං පාණානං, එවං මහෙසක්ඛො එවං මහානුභාවො.

“එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යදා තථාගතො ලොකෙ උජ්ජජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාවරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදු අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා, සො ධම්මං දෙසෙති – ‘ඉති සක්කායො, ඉති සක්කායසමුදයො, ඉති සක්කායනිරොධො, ඉති සක්කායනිරොධගාමිනී පටිපදා’ ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, දෙවා දීසායුකා චණ්ණවන්තො සුඛබ්භුලා උච්චෙසු විමානෙසු විරට්ඨිනිකා, තෙපි තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා යෙභුයොන භයං සංවෙගං සන්තාසං ආපජ්ජන්ති – ‘අනිච්චා වත කිර, හො, මයං සමානා නිච්චම්භාති අමඤ්ඤිම්භ; අද්ධුචා වත කිර, හො, මයං සමානා ධුචම්භාති අමඤ්ඤිම්භ; අසස්සතා වත කිර, හො, මයං සමානා සස්සතම්භාති අමඤ්ඤිම්භ. මයං කිර, හො, අනිච්චා අද්ධුචා අසස්සතා

සක්කායපරියාපන්නා'ති. එවං මහිද්ධිකො ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතො සදෙවකස්ස ලොකස්ස, එවං මහෙසක්ඛො එවං මහානුභාවො''ති.

“යදා බුද්ධො අභිඤ්ඤාය, ධම්මවක්කං පවත්තභී;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස, සත්ථා අප්පට්ඨුග්ගලො.

“සක්කායඤ්ච නිරොධඤ්ච, සක්කායස්ස ච සම්භවං;
අරියඤ්චට්ඨච්ඡිගිකං මග්ගං, දුක්ඛුපසමගාමිනං.

“යෙපි දීඝායුකා දෙවා, චණ්ණචන්තො යසස්සිනො;
භීතා සන්නාසමාපාදුං, සීහස්සෙවි'තරෙමිගා.

“අච්චිවත්තා සක්කායං, අනිච්චා කිර හො මයං;
සුත්ථා අරහතො වාකාං, විප්පමුත්තස්ස තාදිනො''ති.

සීහසුත්තවණ්ණනා (අට්ඨකථා)

33. තතියෙ සීහොති වත්තාරො සීහා – තිණසීහො, කාලසීහො, පණ්ඩුසීහො, කෙසරසීහොති. තෙසු තිණසීහො කපොතවණ්ණගාවිසදිසො තිණහක්ඛො ච හොති. කාලසීහො කාලගාවිසදිසො තිණහක්ඛොයෙව. පණ්ඩුසීහො පණ්ඩුපලාසවණ්ණගාවිසදිසො මංසහක්ඛො. කෙසරසීහො ලාබාපරිකම්මකතෙනෙව මුඛෙන අග්ගනච්ඡුට්ඨෙන චතුභි ච පාදපරියන්තෙහි සමන්තාගතො, මත්ථකතොපිස්ස පට්ඨාය ලාබාතුලිකාය කතා විය තිස්සො රාජියො පිට්ඨිමජ්ඣකෙන ගන්ත්වා අන්තරසත්ථිමහි දක්ඛිණාවත්තා භුත්වා යීතා. ඛන්ධෙ පනස්ස සතසහස්සග්ගනිකකම්බලපරික්ඛෙපො විය කෙසරහාරො හොති, අවසෙසට්ඨානං පරිසුද්ධසාලිපිණ්ඩසච්චවුණ්ණපිණ්ඩවණ්ණං හොති. ඉමෙසු චතුසු සීහෙසු අයං කෙසරසීහො ඉධ අධිජ්ජෙතො.

මිගරාජාති සබ්බමිගගණස්ස රාජා. ආසයාති වසනට්ඨානතො, සුවණ්ණගුහතො වා රජතමණ්ඵලිකමනොසිලාගුහතො වා නික්ඛමතීති චුත්තං හොති. නික්ඛමමානො පනෙස චතුභි කාරණෙහි නික්ඛමති අන්ධකාරපිලිතො වා ආලොකත්ථාය, උච්චාරපස්සාවපිලිතො වා තෙසං විස්සජ්ජනත්ථාය, ජීසවිජාපිලිතො වා ගොචරත්ථාය, සම්භවපිලිතො වා අස්සද්ධම්මපටිසෙවනත්ථාය. ඉධ පන ගොචරත්ථාය නික්ඛමන්තො අධිජ්ජෙතො.

විජම්භතීති සුවණ්ණතලෙ වා රජතමණ්ඵලිකමනොසිලාතලානං වා අඤ්ඤතරස්මිං ද්වෙ පච්ඡිමපාදෙ සමං පතිට්ඨාපෙත්වා පුරිමපාදෙ පුරතො පසාරත්වා සරීරස්ස පච්ඡාභාගං ආකඨසීත්වා පුරිමභාගං අභිභරීත්වා පිට්ඨිං නාමෙත්වා ගීවං උක්ඛිපිත්වා අසනිසද්දං කරොන්තො විය නාසපුටානි පොචෙත්වා සරීරලග්ගං රජං විධුනන්තො විජම්භති. විජම්භනභූමියඤ්ච පන තරුණචච්ඡකො විය අපරාපරං ජවති, ජවතො පනස්ස සරීරං අන්ධකාරෙ පරිබ්භමන්තං අලාතං විය බායති.

අනුච්ලොකෙතීති කස්මා අනුච්ලොකෙති? පරානුද්දයතාය. තස්මිං කිර සීහනාදං නදන්තෙ පපාතාවාටාදීසු විසමට්ඨානෙසු චරන්තා හත්ථිගොකණ්ණමභිංසාදයො පාණා පපාතෙපි ආවාටෙපි පතන්ති, තෙසං අනුද්දයාය අනුච්ලොකෙති. කිං පනස්ස ලුද්දස්ස පරමංසබ්බදිතො අනුද්දයා නාම අත්ථීති? ආම අත්ථී. තථා හි “කිං මෙ බහුභි සාතිතෙහී” ති අත්තතො ගොචරත්ථායාපි බුද්දකෙ පාණෙ න ගණ්භාති. ඵචං අනුද්දයං කරොති, චුත්තම්පි වෙතං – “මාහං බුද්දකෙ පාණෙ විසමගතෙ සඬ්ඝාතං ආපාදෙසි”න්ති (අ. නි. 10.21).

සීහනාදං නදතීති නික්ඛත්තුං තාව අභීතනාදං නදති. ඵචඤ්ච පනස්ස විජම්භනභූමියං යත්වා නදන්තස්ස සද්දො සමන්තා තියොජනපදෙසං එකනින්නාදං කරොති, තමස්ස නින්නාදං සුත්වා තියොජනබ්භන්තරගතා ද්විපදචතුප්පදගණා යථායානෙ යාතුං න සක්කොන්ති. ගොචරාය පක්කමතීති ආභාරත්ථාය ගච්ඡති. කථං? සො හි විජම්භනභූමියං යත්වා දක්ඛිණතො වා වාමතො වා උජ්ජතන්තො උසහමත්තං යානං ගණ්භාති, උද්ධං උජ්ජතන්තො චත්තාරිපි අට්ඨපි උසහට්ඨානානි උජ්ජතති, සමෙ යානෙ උජුකං පක්ඛන්දන්තො සොළසඋසහමත්තම්පි වීසතිඋසහමත්තම්පි යානං පක්ඛන්දති, ටලා වා පබ්බතා වා පක්ඛන්දන්තො සට්ඨිඋසහමත්තම්පි අසීතිඋසහමත්තම්පි යානං පක්ඛන්දති,

අත්තරාමගේගෙ රුක්ඛං වා පබ්බතං වා දිස්වා තං පරිහරන්තො වාමතො වා දක්ඛිණතො වා උද්ධං වා උසහමත්තං අපක්කමති. තතියං පන සිහනාදං නදිත්වා තෙනෙව සද්ධිං තියොජනෙ යානෙ පඤ්ඤායති, තියොජනං ගන්ත්වා නිවත්තිත්වා ධීතො අත්තනොව නාදස්ස අනුනාදං සුඤ්ඤාති. එවං සීසෙන ජවෙන පක්කමති.

යෙහුයොනාති පායෙන. භයං සන්තාසං සංවෙගන්ති සබ්බං චිත්තත්‍රාසස්සෙව නාමං. සීහස්ස හි සද්දං සුත්වා බහු භායන්ති, අප්පකා න භායන්ති. කෙ පන තෙති? සමසීහො හත්ථාජාතීයො අස්සාජාතීයො උසභාජාතීයො පුරිසාජාතීයො ඛිණ්ණාසවොති. කස්මා පනෙතෙ න භායන්ති? සමසීහො තාව “ජාතිගොත්තකුලසුරභාවෙහි සමානොස්මී” ති න භායති, හත්ථාජාතීයාදයො අත්තනො සක්කායදිට්ඨිබලවතාය න භායන්ති, ඛිණ්ණාසවො සක්කායදිට්ඨියා පහිනත්තා න භායති.

බිලාසයාති බිලෙ සයන්තා බිලවාසිනො අහිනකුලගොධාදයො. උදකාසයාති උදකවාසිනො මච්ඡකච්ඡපාදයො. වනාසයාති වනවාසිනො හත්ථිඅස්සගොකණ්ණමිගාදයො. පච්ඡන්ති “ඉදානි ආගන්ත්වා ගණ්ඨස්සති” ති මග්ගං ඔලොකෙත්වා පච්ඡන්ති. දඤ්ඤෙහි ටීරෙහි. වරත්තෙහි වම්මරජ්ජුහි. මහිද්ධිකොතිආදීසු විජම්භනභූමියං යත්වා දක්ඛිණපස්සාදීහි උසහමත්තං, උජුං වීසතිඋසහමත්තාදිලඬිසනවසෙන මහිද්ධිකතා, සෙසමිගානං අධිපතිභාවෙන මහෙසක්ඛතා, සමන්තා තියොජනට්ඨානෙ සද්දං සුත්වා පලායන්තානං වසෙන මහානුභාවතා වෙදිතබ්බා.

එවමෙව බොති හගවා තෙසු තෙසු සුත්තන්තෙසු තථා තථා අත්තානං කථෙසී. “සීහොති බො, හික්ඛවෙ, තථාගතස්සෙනං අධිවචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා” ති (අ. නි. 5.99; 10.21) ඉමස්මිං තාව සුත්තෙ සීහසදිසං අත්තානං කථෙසී. “හිසක්කො සල්ලකත්තොති බො, සුනක්ඛත්ත, තථාගතස්සෙනං අධිවචන” ති (ම. නි. 3.65) ඉමස්මිං වෙජ්ජසදිසං, “බ්‍රාහ්මණොති බො, හික්ඛවෙ, තථාගතස්සෙනං අධිවචන” ති (අ. නි. 8.85) ඉමස්මිං බ්‍රාහ්මණසදිසං, “පුරිසො මග්ගකුසලොති බො, තිස්ස, තථාගතස්සෙනං අධිවචන” ති (සං. නි. 3.84) ඉමස්මිං මග්ගදෙසකපුරිසසදිසං, “රාජාහමස්මි, සෙලා” ති (සු. නි. 559; ම. නි. 2.399) ඉමස්මිං රාජසදිසං. ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සීහසදිසමෙව කත්වා අත්තානං කථෙන්නො එවමාහ.

තත්‍රායං සදිසතා – සීහස්ස කඤ්චනගුහාදීසු වසනකාලො විය හි තථාගතස්ස දීපඤ්ඤාපදාදමුලෙ කතාහිනිභාරස්ස අපරිමිතකාලං පාරමියො පුරෙත්වා පච්ඡිමභවෙ පටිසන්ධිග්ගහණෙන චෙව මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනෙන ච දසසහස්සිලොකධාතුං කම්පෙත්වා වුද්ධිමත්වාය දිබ්බසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවමානස්ස තීසු පාසාදෙසු නිවාසකාලො දට්ඨබ්බො. සීහස්ස කඤ්චනගුහාදීතො නික්ඛන්තකාලො විය තථාගතස්ස එකුනතිංසසංචච්ඡරෙ විචටෙන ද්වාරෙන කණ්ඩකං ආරුය්හ ඡන්තසභායස්ස නික්ඛමිත්වා තීණි රජ්ජානි අතික්කමිත්වා අනොමානදීතීරෙ බ්‍රහ්මුනා දින්නානි කාසායානි පරිදහිත්වා පබ්බජිතස්ස සත්තමෙ දිවසෙ රාජගහං ගන්ත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය වරිත්වා පණ්ඩවගිරිපබ්බාරෙ කතහත්තකිච්චස්ස සම්මාසම්බොධිං පත්වා පයමමෙව මගධරට්ඨං ආගමනත්ථාය යාව රඤ්ඤො පටිඤ්ඤාදානකාලො.

සීහස්ස විජම්භනකාලො විය තථාගතස්ස දින්නපටිඤ්ඤස්ස ආලාරකාලාමඋපසඤ්ඤාමනං ආදිං කත්වා යාව සුජාතාය දින්නපායාසස්ස එකුනපණ්ණාසාය පිණ්ඩෙහි පරිභුන්තකාලො චෙදිතබ්බො. සීහස්ස සරීරවිදුනනං විය සායන්හසමයෙ සොත්තියෙන දින්නා අට්ඨ තිණුමුට්ඨියො ගහෙත්වා දසසහස්සවක්කවාලදෙවතාහි ටොමියමානස්ස ගන්ධාදීහි පුජියමානස්ස තික්ඛන්තුං බොධිං පදක්ඛිණං කත්වා බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ වුද්දසහත්ථුබ්බෙධෙ යානෙ තිණසන්ථරං අත්ථරිත්වා චතුරඤ්ඤවීරියං අධිට්ඨාය නිසින්නස්ස තංඛණඤ්ඤෙව මාරබලං විධිමෙත්වා තීසු යාමෙසු තිස්සො විජ්ජා විසොධෙත්වා අනුලොමජ්ජපටිලොමං පටිච්චසමුජ්ජපාදමභාසමුද්දං යමකඤ්ඤාණමන්ථනෙන මන්ථෙත්තස්ස සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණෙ පටිච්චිධෙ තදනුභාවෙන දසසහස්සිලොකධාතුකම්පනං චෙදිතබ්බං.

සීහස්ස වතුදිසාවිලොකනං විය පටිච්චිධසබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණස්ස සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ විහරිත්වා පරිභුන්තමධුපිණ්ඩිකාභාරස්ස අජපාලනිග්‍රොධමුලෙ මහාබ්‍රහ්මුනො ධම්මදෙසනායාවනං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථ විහරන්තස්ස එකාදසමෙ දිවසෙ “ස්වෙ ආසාළ්හිපුණ්ණමා භවිස්සතී” ති පච්චුසසමයෙ “කස්ස නු බො අහං පයමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය” ත්ති ආලාරුදකානං කාලකතභාවං ඤත්වා ධම්මදෙසනත්ථාය පඤ්චවග්ගියානං ඔලොකනං දට්ඨබ්බං. සීහස්ස ගොවරත්ථාය තියොජනං ගමනකාලො

විය අත්තනො පත්තවීවරං ආදාය “පඤ්චවග්ගියානං ධම්මවක්කං පවත්තෙස්සාමී” ති පච්ඡාහත්තෙ අප්පාලනිග්‍රොධතො චූට්ඨිතස්ස අට්ඨාරසයොජනමග්ගං ගමනකාලො.

සීහස්ස සීහනාදකාලො විය තථාගතස්ස අට්ඨාරසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා පඤ්චවග්ගියෙ සඤ්ඤාපෙත්වා අවලපල්ලඬිකෙ නිසින්තස්ස දසභි වක්කවාලසභස්සෙභි සන්තිපතිතෙන දෙවගණෙන පරිවුතස්ස “ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අත්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා” ති ආදිනා නයෙන ධම්මවක්කප්පවත්තනකාලො වෙදිතබ්බො. ඉමස්මිං ච පන පදෙ දෙසියමානෙ තථාගතසීහස්ස ධම්මසොසො හෙට්ඨා අවීචිං උපරි භවග්ගං ගහෙත්වා දසසභස්සිලොකධාතුං පටිච්ඡාදෙසී. සීහස්ස සද්දෙන බුද්දකපාණානං සන්තාසාපජ්ජනකාලො විය තථාගතස්ස තිණි ලක්ඛණානි දීපෙත්වා වත්තාරි සච්චානි සොලසභාකාරෙහි සට්ඨියා ච නයසභස්සෙහි විහජිත්වා ධම්මං කථෙත්තස්ස දීසායුකානං දෙවානං ඤාණසන්තාසස්ස උප්පත්තිකාලො වෙදිතබ්බො.

අපරො නයො – සීහො විය සබ්බඤ්ඤාතං පත්තො තථාගතො, ආසයභූතාය කනකගුභාය නික්ඛමනං විය ගන්ධකුට්තො නික්ඛමනකාලො, විජම්භනං විය ධම්මසභං උපසඬිකමනකාලො, දීසාවිලොකනං විය පරිසාවිලොකනං, සීහනාදනදනං විය ධම්මදෙසනාකාලො, ගොවරාය පක්කමනං විය පරවාදනිමමද්දනත්ථාය ගමනං.

අපරො නයො – සීහො විය තථාගතො, භිමවන්තනිස්සිතාය කඤ්චනගුභාය නික්ඛමනං විය ආරම්මණවසෙන නිබ්බානනිස්සිතාය ඵලසමාපත්තියා චූට්ඨානං, විජම්භනං විය පච්චවෙක්ඛණඤාණං, දීසාවිලොකනං විය වෙනෙයාසත්තවිලොකනං, සීහනාදො විය සම්පත්තපරිසාය ධම්මදෙසනා, ගොවරාය පක්කමනං විය අසම්පත්තානං වෙනෙයාසත්තානං සන්තිකුපසඬිකමනං වෙදිතබ්බං.

යදාති යස්මිං කාලෙ. තථාගතොති හෙට්ඨා චූත්තෙහි අට්ඨහි කාරණෙහි තථාගතො. ලොකෙති සත්තලොකෙ. උප්පජ්ජතීති අභිනීභාරතො පට්ඨාය යාව බොධිපල්ලඬිකා වා අරභත්තමග්ගඤාණා වා උප්පජ්ජති නාම, අරභත්තඵලෙ පන පත්තෙ උප්පත්තො නාම. අරභං සම්මාසම්බුද්ධොති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.124 ආදයො) බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතානි.

ඉති සක්කායොති අයං සක්කායො, එත්තකො සක්කායො, න ඉතො භියොසා සක්කායො අත්ථීති. එත්තාවතා සභාවතො සරසතො පරියන්තතො පරිච්ඡේදතො පරිච්චුමතො සබ්බෙපි පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දස්සිතා භොන්ති. ඉති සක්කායසමුදයොති අයං සක්කායස්ස සමුදයො නාම. එත්තාවතා “ආභාරසමුදයා රූපසමුදයො” තිආදි සබ්බං දස්සිතං භොති. ඉති සක්කායස්ස අත්ථඨගමොති අයං සක්කායස්ස අත්ථඨගමො. ඉමිනාපි “ආභාරනිරොධා රූපනිරොධො” තිආදි සබ්බං දස්සිතං භොති.

වණ්ණවන්තොති සරිරවණ්ණෙන වණ්ණවන්තො. ධම්මදෙසනං සුත්චාති පඤ්චසු ඛන්ධෙසු පණ්ණාසලක්ඛණපටිමණ්ඩිතං තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්චා. යෙභුයොනාති ඉධ කෙ යපෙති? අරියසාවකෙ දෙවෙ. තෙසං හි බිණාසවත්තා විත්තුත්‍රාසභයමිපි න උප්පජ්ජති, සංවිග්ගස්ස යොනියො පධානෙන පත්තබ්බං පත්තතාය ඤාණසංවෙගොපි. ඉතරාසං පන දෙවතානං “තාසො භෙසො, හික්ඛවෙ, අනිච්ච”න්ති මනසිකරොන්තානං විත්තුත්‍රාසභයමිපි, බලවච්චපස්සනාකාලෙ ඤාණභයමිපි උප්පජ්ජති. භොති ධම්මාලපනමත්තමෙතං. සක්කායපරියාපන්තාති පඤ්චක්ඛන්ධපරියාපන්තා. ඉති තෙසං සම්මාසම්බුද්ධෙ වට්ටදොසං දස්සෙත්වා තිලක්ඛණාහතං කත්වා ධම්මං දෙසෙන්නෙ ඤාණභයං නාම ඔක්කමති.

අභිඤ්ඤායාති ජානිත්වා. ධම්මවක්කන්ති පටිච්චෙධඤාණමිපි දෙසනාඤාණමිපි. පටිච්චෙධඤාණං නාම යෙන ඤාණෙන බොධිපල්ලඬකෙ නිසින්තො වත්තාරි සච්චාති සොළසභාකාරෙහි සට්ඨියා ව නයසභස්සෙහි පටිච්චිකම්. දෙසනාඤාණං නාම යෙන ඤාණෙන තිපරිච්චටං ද්වාදසාකාරං ධම්මවක්කං පවත්තෙසි. උභයමිපෙනං දසබලස්ස උරෙ ජාතඤාණමෙව. තෙසු ධම්මදෙසනාඤාණං ගභෙතබ්බං. තං පනෙස යාව අට්ඨාරසබ්බන්තකොට්ඨි සද්ධිං අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස සොනාපත්තිඵලං න උප්පජ්ජති, තාව පවත්තෙති නාම. තස්මිං උප්පන්නෙ පවත්තිතං නාම භොතීති වෙදිතබ්බං. අප්පටිපුග්ගලොති සදිසපුග්ගලරහිතො. යසස්සිතොති පරිවාරසම්පන්තා. තාදිතොති ලාභාලාභාදීහි එකසදිසස්ස.

සිහසුන්තවණ්ණනා (ටිකා)

33. තනියෙ සිහොති පරිස්සයසහනතො පටිපක්ඛනනතො ව “සිහො”ති ලද්ධනාමො මිගාධිපති. චත්තාරොති සමානෙපි සිහජාතිභාවෙ චණ්ණවිසෙසාදිසිද්ධෙන විසෙසෙන චත්තාරො සිහා. තෙ ඉදානි නාමතො චණ්ණතො ආහාරතො දස්සෙත්වා ඉධාධිජපෙනසිහං නානජපකාරතො විභාවෙතුං “තිණසිහො”තිආදි ආරද්ධං. තිණහක්ඛො සිහො තිණසිහො පුරිමපදෙ උත්තරපදලොපෙන යථා “සාකපත්ථිවො”ති (පාණිනි 2.1.60). කාලචණ්ණනාය කාලසිහො. තථා පණ්ඩුසිහො. තෙනාහ “කාලගාවිසදිසො, පණ්ඩුපලාසචණ්ණගාවිසදිසො”ති ව. රත්තකම්බලස්ස විය කෙසරො කෙසරකලොමො එතස්ස අත්ථිති කෙසරී. ලාබාපරිකම්මකතෙහි විය පාදපරියන්තෙහිති ව යොජනා.

කම්මානුභාවසිද්ධඅධිපච්චමහෙසක්ඛතාහි සබ්බමිගගණස්ස රාජා. සුවණ්ණගුහතො වාතිආදි “සිහස්ස විහාරො කිරියා එවං හොති”ති කත්වා වුත්තං.

සමං පතිට්ඨාපෙත්වාති සබ්බභාගෙහි සමමෙව භූමියං පතිට්ඨාපෙත්වා. ආකඨසීත්වාති පුරතො ආකඨසීත්වා. අභිහරිත්වාති අභිමුඛං හරිත්වා. සඬසාතන්ති විනාසං. විසතියට්ඨිකං යානං උසහං.

සමසිහොති සමජාතිකො සමජපභාවො ව සිහො. සමානොස්මීති දෙසනාමත්තං, සමජපභාවතාය එව න භායති. සක්කායදිට්ඨිබලවතායාති “කෙ අඤ්ඤ අම්භෙහි උත්තරිතරා, අථ ඛො මයමෙව මහාබලා”ති එවං බලාතිමානනිමිත්තාය අහංකාරහෙතුභූතාය සක්කායදිට්ඨියා බලවභාවෙන. සක්කායදිට්ඨියා පභිනත්තාති නිරහංකාරත්තා අත්තසිනෙහස්ස සුට්ඨු සමුග්ඝාතත්තා න භායති.

තථා තථාති සිහසදිසතාදිනා තෙන තෙන පකාරෙන අත්තානං කට්ඨෙසිති චත්වා තමත්ථං විචරිත්වා දස්සෙතුං “සිහොති ඛො”තිආදි වුත්තං.

කතමහානිනීභාරස්ස ලොකනාඨස්ස බොධියා නියතභාවජ්ජන්තියා එකන්තභාවී බුද්ධභාවොති කත්වා “නීසු පාසාදෙසු නිවාසකාලො, මගධරඤ්ඤො පටිඤ්ඤාදානකාලො, පායාසස්ස පරිභුත්තකාලො” තිආදිනා අභිසම්බොධිතො පුරිමාවත්ථාපි සීහසදිසා කත්වා දස්සිතා. භාවිති භුතූපවාරොපි හි ලොකවොභාරො. විජ්ජාභාවසාමඤ්ඤතො ද්විවිජ්ජං ඉතරවිජ්ජමපි එකජ්ඣං ගහෙත්වා පටිච්චසමුප්පාදසම්මසනතො තං පුරෙතරසිද්ධං විය කත්වා ආහ “තිස්සො විජ්ජා සොධෙත්වා”ති. අනුලොමපටිලොමතො පවත්තඤ්ඤාණස්ස වසෙන “යමකඤ්ඤාණමන්ථනෙනා”ති වුත්තං.

තත්ථ විහරන්තස්සාති අප්පාලනිග්‍රොධමුලෙ විහරන්තස්ස. එකාදසමෙ දිවසෙති සත්තසත්තාහතො පරං එකාදසමෙ දිවසෙ. අවලපල්ලඬකෙති ඉසිපතනෙ ධම්මවක්කජ්ජවත්තනත්ථං නිසින්තපල්ලඬකෙ. තමපි හි කෙනවි අප්පට්චත්තියං ධම්මවක්කජ්ජවත්තනත්ථං නිසජ්ජාති කත්වා වජිරාසනං විය අවලපල්ලඬකං වුව්වති. ඉමස්මිඤ්ච පන පදෙති “ද්වෙමෙ, හික්ඛවෙ, අන්තා” තිආදිනායජ්ජවත්තෙ ව ඉමස්මිං සද්ධම්මකොට්ඨාසෙ. ධම්මසොසො...පෙ.... දසසහස්සිලොකධාතූං පටිච්ජාදෙසි “සබ්බත්ථ ධීතා සුඤ්ඤා”ති අධිට්ඨානෙන. සොළසභාකාරෙහීති දුක්ඛපරිඤ්ඤා, සමුදයජ්ජහානං, නිරොධසච්ඡිකිරියා, මග්ගභාවනාති එකෙකස්මිං මග්ගෙ වත්තාරි වත්තාරි කත්වා සොළසහි ආකාරෙහි.

පයමෙන නයෙන අභිසම්බොධිතො පුරිමතරාවත්ථාපි අවස්සංභාවිතාය ගහෙත්වා සීහසදිසනං දස්සෙත්වා ඉදානි අභිසම්බුද්ධාවත්ථාසු එව සීහසදිසනං දස්සෙතුං “අපරො නයො” තිආදි ආරද්ධං. අට්ඨහි කාරණෙහීති “තථා ආගතොති තථාගතො, තථා ගතොති තථාගතො, තථාලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො, තථාධම්මෙ යථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො, තථාදස්සිතාය තථාගතො, තථාවාදිතාය තථාගතො, තථාකාරිතාය තථාගතො, අභිභවනට්ඨෙත තථාගතො”ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.7; ම. නි. අට්ඨ. 1.12; සං. නි. අට්ඨ. 2.3.78; අ. නි. අට්ඨ. 1.1.170; උදා. අට්ඨ. 18; ඉතිවු. අට්ඨ. 38; චෙරගා. අට්ඨ. 1.3; බු. වං. අට්ඨ. 1.2 නිදානකථා; මහානි. අට්ඨ. 14; පටි. ම. 1.37) එවං වුත්තෙහි අට්ඨහි තථාගතසාධකෙහි කාරණෙහි. යදිපි හගවා බොධිපල්ලඬකෙ නිසින්තමත්තෙව අභිසම්බුද්ධො න ජාතො, තථාපි තාය නිසජ්ජාය නිසින්තොව පනුජ්ජ සබ්බං පරිස්සයං අභිසම්බුද්ධො ජාතො. තථා හි තං “අපරාජිතපල්ලඬක”න්ති වුව්වති, තස්මා “යාව

බොධිපල්ලච්ඡා වා” නි වත්වා තෙන අපරිතුස්සන්තො “යාව අරහත්තමග්ගඤ්ඤාණා වා” නි ආහ.

ඉති සක්කායොති එත්ථ ඉතිසද්දො නිදස්සන්තො. තෙන සක්කායො සරූපතො පරිමාණතො පරිච්ඡේදතො ව දස්සිතොති ආහ “අයං සක්කායො” නි ආදි. “අයං සක්කායො” නි ඉමිනා පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා සරූපතො දස්සිතා. “එත්තකො සක්කායො” නි ඉමිනා තෙ පරිමාණතො දස්සිතා. තස්ස ව පරිමාණස්ස එකන්තිකභාවං දස්සෙන්නෙන “න ඉතො භියොයා සක්කායො අත්ථි” නි චුත්තං. සභාවතොති සලක්ඛණතො. සරසතොති සකිච්චතො. පරියන්තතොති පරිමාණපරියන්තතො. පරිච්ඡේදතොති යත්තකෙ යානෙ තස්ස පවත්තිතස්ස පරිච්ඡින්නතො. පරිවටුමතොති පරියොසානස්පවත්තිතො. සබ්බෙපි පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දස්සිතා භොන්ති යථාචුත්තෙන විභාගෙන. අයං සක්කායස්ස සමුදයො නාමාති අයං ආභාරාදිසක්කායස්ස සමුදයො නාම. තෙනාහ “එත්තාවතා” නි ආදි. අත්ථචගමොති නිරොධො. “ආභාරසමුදයා ආභාරනිරොධා” නි ව අසාධාරණමෙව තං ගහෙත්වා සෙසෙසු ආදි-සද්දෙන සඬගණ්භාති.

පණ්ණාසලක්ඛණපටිමණ්ඩිතන්ති පණ්ණාසලදයවයලක්ඛණවිභූසිතං

සමුදයත්ථචගමග්ගහණතො. බිණ්ණාසවත්තාති අනවසෙසං සාවසෙසඤ්ච ආසවානං පරික්ඛිණත්තා. අනාගාමීනම්පි හි භයං විත්තුත්තාසඤ්ච න භොතීති. ඤාණසංවෙගො භයතුපට්ඨානපඤ්ඤා. ඉතරාසං පන දෙවතානන්ති අබිණ්ණාසවදෙවෙ සන්ධාය වදති. භොති ධම්මාලපනමත්තන්ති සභාවකථනමත්තං.

වක්කන්ති සත්ථු ආණාවක්කං. තං පන ධම්මතො ආගතන්ති ධම්මවක්කං. තත්ථ

අරියසාවකානං පටිච්චෙධධම්මතො ආගතන්ති ධම්මවක්කං. ඉතරෙසං දෙසනාධම්මතො ආගතන්ති ධම්මවක්කං. දුච්චෙපි ඤාණං පධානන්ති ඤාණසිසෙත චුත්තං

“පටිච්චෙධඤාණම්පි දෙසනාඤාණම්පි” නි. ඉදානි තං ඤාණං සරූපතො දස්සෙතුං

“පටිච්චෙධඤාණං නාමා” නි ආදි චුත්තං. යස්මා තස්ස ඤාණස්ස පටිච්චිද්ධත්තා භගවා තානි සට්ඨි නයසහස්සානි වෙනෙයානං දස්සෙතුං සමත්ථො අභොසි, තස්මා තානි සට්ඨි නයසහස්සානි තෙන ඤාණෙන සද්ධිංයෙව සිද්ධානීති කත්වා දස්සෙන්නො “සට්ඨියා ව නයසහස්සෙහි පටිච්චිස්සි” නි ආහ. තිපරිවට්ටන්ති “ඉදං දුක්ඛ” න්ති ව

“පරිඤ්ඤායා” නීති ව “පරිඤ්ඤාත” නීති ව එවං තිපරිවට්ටං, තංයෙව ද්වාදසාකාරං.
තනීති දෙසනාඤාණං. එස හගවා. අප්පට්ඨුග්ගලොති පටිනිධිභූතපුග්ගලරහිතො.
එකසදිසස්සාති නිබ්බිකාරස්ස.

සීහසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වෙනත් කරුණු

තලාගතස්සාති අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා තලාගතො. තලා ආගතොති තලාගතො, තලා ගතොති තලාගතො, තථලක්ඛණං ආගතොති තලාගතො, තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තලාගතො, තථදස්සිතාය තලාගතො, තථවාදිතාය තලාගතො, තලාකාරිතාය තලාගතො, අභිභවනට්ඨෙන තලාගතොති.

කථං භගවා **තලා ආගතොති තලාගතො?** යථා සබ්බලොකහිතාය උස්සුක්කමාපන්නා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා ආගතා, යථා විපස්සි භගවා ආගතො, යථා සිඛි භගවා, යථා වෙස්සභු භගවා, යථා කකුසන්ධො භගවා, යථා කොණාගමනො භගවා, යථා කස්සපො භගවා ආගතො. කිං චුත්තං හොති? යෙන අභිනිහාරෙන ඵනෙ භගවන්තො ආගතා, තෙනෙව අම්භාකම්පි භගවා ආගතො. අථ වා යථා විපස්සි භගවා...පෙ.... යථා කස්සපො භගවා දානපාරමිං පුරෙත්වා, සීලනෙක්ඛම්මපඤ්ඤාවීරියබන්තිසච්චඅධිට්ඨානමෙත්තාඋපෙක්ඛාපාරමිං පුරෙත්වා, ඉමා දස පාරමියො, දස උපපාරමියො, දස පරමත්ථපාරමියොති සමතිංසපාරමියො පුරෙත්වා අභිගපරිච්චාගං, නයනධනරජ්ජපුත්තදාරපරිච්චාගන්ති ඉමෙ පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා පුබ්බයොගපුබ්බවරියධම්මක්ඛානඤ්ඤාතත්ථවරියාදයො පුරෙත්වා බුද්ධිවරියාය කොටිං පත්වා ආගතො; තලා අම්භාකම්පි භගවා ආගතො. අථ වා යථා විපස්සි භගවා...පෙ.... කස්සපො භගවා චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ, චත්තාරො සම්මජ්ජධානෙ, චත්තාරො ඉද්ධිපාදෙ, පඤ්චන්ද්‍රියානි, පඤ්ච බලානි, සත්ත බොජ්ඣංගිගෙ, අරියං අට්ඨංඝිකං මග්ගං භාවෙත්වා බුහෙත්වා ආගතො, තලා අම්භාකම්පි භගවා ආගතො. ඵං තලා ආගතොති තලාගතො.

“යථෙව ලොකම්භි විපස්සිආදයො,
සබ්බඤ්ඤභාවං මුනායො ඉධාගතා;
තලා අයං සකාමුනීපි ආගතො,
තලාගතො චුච්චති තෙන චක්ඛමා”ති.

එවං තථා ආගතොති තථාගතො.

කථං තථා ගතොති තථාගතො? යථා සම්පතිජාතො විපස්සි භගවා ගතො...පෙ.... කස්සපො භගවා ගතො.

කථඤ්ච සො භගවා ගතො? සො හි සම්පති ජාතොව සමෙහි පාදෙහි පථවීයං පතිට්ඨාය උත්තරාහිමුඛො සත්තපදච්ඡිභාරෙන ගතො. යථාහ – “සම්පතිජාතො ඛො, ආනන්ද, ඛොධිසත්තො සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාහිමුඛො සත්තපදච්ඡිභාරෙන ගච්ඡති, සෙතමහි ඡත්තෙ අනුධාරියමානෙ සඛ්ඛා ව දිසා අනුවිලොකෙති, ආසහිං වාවං භාසති – ‘අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස, ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස, සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස, අයමන්තිමා ජාති, නත්ථිදානි පුනඛ්භවො’ති” (දී. නි. 2.31).

තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි? අවිතථං අනෙකෙසං විසෙසාධිගමානං පුඛ්ඛනිමිත්තභාවෙන. යඤ්චි සො සම්පතිජාතොව සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහි. ඉදමස්ස චතුර්දධිපාදපට්ඨාහස්ස පුඛ්ඛනිමිත්තං.

උත්තරාහිමුඛභාවො පන සඛ්ඛලොකුත්තරභාවස්ස පුඛ්ඛනිමිත්තං.

සත්තපදච්ඡිභාරො, සත්තඛොජ්ඣ්ඣිගරතනපට්ඨාහස්ස.

“සුවණ්ණදණ්ඩා චිතිපතන්ති වාමරා”ති, එත්ථ චුත්තවාමරුක්ඛෙපො පන සඛ්ඛනිත්ථියනිමමද්දනස්ස.

සෙතච්ඡත්තධාරණං, අරහත්තවිමුත්තිවරවිමලසෙතච්ඡත්තපට්ඨාහස්ස.

සත්තමපදුපරි යත්වා සඛ්ඛදිසානුවිලොකනං, සඛ්ඛඤ්ඤාතානාවරණඤාණපට්ඨාහස්ස.

ආසහිවාචාභාසනං අප්පට්චත්තියවරධමමචක්කප්පචත්තනස්ස පුඛ්ඛනිමිත්තං.

තථා අයං භගවාපි ගතො, තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි, අවිතථං, තෙසංයෙව විසෙසාධිගමානං පුඛ්ඛනිමිත්තභාවෙන.

තෙතාහු පොරාණා -

“මුහුත්තජාතොව ගවම්පතී යථා,
සමෙහි පාදෙහි ඵ්ඝි වසුත්ධරං;
සො වික්කම් සත්ත පදානි ගොතමො,
සෙතඤ්ච ඡත්තං අනුධාරයුං මරු.

ගන්ත්වාන සො සත්ත පදානි ගොතමො,
දිසා විලොකෙසි සමා සමන්තතො;
අට්ඨභිගුපෙතං ගිරමඛ්භුදිරසි,
සීහො යථා පඛ්ඛතමුද්ධනිට්ඨිතො” ති.

එවං තථා ගතොති තථාගතො.

අථ වා යථා විපස්සී භගවා...පෙ.... යථා කස්සපො භගවා, අයම්පි භගවා තථෙව
තෙක්ඛම්මෙන කාමච්ඡන්දං පහාය ගතො, අබ්බාපාදෙන බ්බාපාදං, ආලොකසඤ්ඤාය
ථිතම්ද්ධං, අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චකුක්කච්චං, ධම්මච්චත්ථානෙන විචිකිච්ඡං පහාය
ඤාණෙන අවිඡ්ඡං පදාලෙන්වා, පාමොඡ්ඡෙන අරතිං විනොදෙන්වා, පට්ඨමඡ්ඡානෙන
නිවරණකවාටං උග්ඝාටෙන්වා, දුතියඡ්ඡානෙන විතක්කච්චාරං වූපසමෙන්වා,
තතියඡ්ඡානෙන පීතිං විරාජෙන්වා, චතුත්ථඡ්ඡානෙන සුඛදුක්ඛං පහාය,
ආකාසානඤ්ඤායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤාපටිඝසඤ්ඤානානත්තසඤ්ඤායො
සමතික්කම්ත්වා, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්ඤායතනසඤ්ඤං,
ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසඤ්ඤං,
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං
සමතික්කම්ත්වා ගතො.

අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤං පහාය, දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤං,
අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤං, නිබ්බිදානුපස්සනාය නන්දිං, විරාගානුපස්සනාය
රාගං, නිරොධානුපස්සනාය සමුදයං, පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානං, බ්බානුපස්සනාය
සනසඤ්ඤං, ව්‍යානුපස්සනාය ආයුහනං, විපරිණාමානුපස්සනාය ධ්වචසඤ්ඤං,
අනිමිත්තානුපස්සනාය නිමිත්තං, අප්පණ්ණිතානුපස්සනාය පණ්ණිං, සුඤ්ඤානුපස්සනාය

අහිනිවෙස, අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සාරාදානාහිනිවෙස, යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනන සම්මොහාහිනිවෙස, ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාහිනිවෙස, පටිසඬ්ඛානුපස්සනාය අප්පටිසඬ්ඛ, විචට්ටානුපස්සනාය සංයොගාහිනිවෙස, සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨියකට්ඨිය කිලෙසෙ හඤ්ජිත්වා, සකදාගාමීමග්ගෙන ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ පහාය, අනාගාමීමග්ගෙන අණුසහගතෙ කිලෙසෙ සමුග්ඝාටෙත්වා, අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසෙ සමුච්ඡිත්තදිත්වා ගතො. එවම්පි තථා ගතොති තථාගතො.

කථං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො? පථවීධාතුයා කක්ඛලත්තලක්ඛණං තථං අවිතථං. ආපොධාතුයා පග්ගරණලක්ඛණං. තෙජොධාතුයා උණ්හත්තලක්ඛණං. වායොධාතුයා විත්ථම්හනලක්ඛණං. ආකාසධාතුයා අසම්ප්‍රට්ඨිලක්ඛණං. විඤ්ඤාණධාතුයා විජානනලක්ඛණං.

රූපස්ස රූප්පනලක්ඛණං. වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං. සඤ්ඤාය සඤ්ජානනලක්ඛණං. සඬ්ඛාරානං අභිසඬ්ඛරණලක්ඛණං. විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං.

චිතක්කස්ස අහිනිරොපනලක්ඛණං. විචාරස්ස අනුමජ්ජනලක්ඛණං. පීතියා ඵරණලක්ඛණං. සුඛස්ස සාතලක්ඛණං. විත්තෙකග්ගතාය අවික්ඛෙපලක්ඛණං. ඵස්සස්ස චුසනලක්ඛණං.

සද්ධිත්තදියස්ස අධිමොක්ඛලක්ඛණං. චීරියන්තදියස්ස පග්ගහලක්ඛණං. සතින්තදියස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං. සමාධිත්තදියස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං. පඤ්ඤිත්තදියස්ස පජානනලක්ඛණං.

සද්ධාබලස්ස අස්සද්ධියෙ අකම්පියලක්ඛණං. චීරියබලස්ස කොසජ්ජෙ, සතිබලස්ස මුට්ඨස්සච්චෙ. සමාධිබලස්ස උද්ධච්චෙ, පඤ්ඤාබලස්ස අවිජ්ජාය අකම්පියලක්ඛණං.

සතිසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං. ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස පව්චයලක්ඛණං. චීරියසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස පග්ගහලක්ඛණං. පීතියම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස ඵරණලක්ඛණං. පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස චුපසමලක්ඛණං. සමාධිසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං. උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකුච්චගස්ස පටිසඬ්ඛානලක්ඛණං.

සම්මාදිට්ඨියා දස්සනලක්ඛණං. සම්මාසඬිකප්පස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං.
සම්මාවාචාය පරිග්ගහලක්ඛණං. සම්මාකම්මන්තස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං.
සම්මාආජීවස්ස වොදානලක්ඛණං. සම්මාවායාමස්ස පග්ගහලක්ඛණං. සම්මාසතියා
උපට්ඨානලක්ඛණං. සම්මාසමාධිස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං.

අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණලක්ඛණං. සඬ්ඛාරානං වෙනනාලක්ඛණං. විඤ්ඤාණස්ස
විජානනලක්ඛණං. නාමස්ස නමනලක්ඛණං. රූපස්ස රූප්පනලක්ඛණං. සලායතනස්ස
ආයතනලක්ඛණං. එස්සස්ස චුසනලක්ඛණං. වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං. තණ්හාය
හෙතුලක්ඛණං. උපාදානස්ස ගහණලක්ඛණං. භවස්ස ආයුභනලක්ඛණං. ජාතියා
නිබ්බත්තිලක්ඛණං. ජරාය ජීරණලක්ඛණං. මරණස්ස චුතිලක්ඛණං.

ධාතුනං සුඤ්ඤතාලක්ඛණං. ආයතනානං ආයතනලක්ඛණං. සතිපට්ඨානානං
උපට්ඨානලක්ඛණං. සම්මප්පධානානං පදහනලක්ඛණං. ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣනලක්ඛණං.
ඉන්ද්‍රියානං අධිපතිලක්ඛණං. බලානං අකම්පියලක්ඛණං. බොජ්ඣංගිගානං
නියානලක්ඛණං. මග්ගස්ස හෙතුලක්ඛණං.

සච්චානං තථලක්ඛණං. සමථස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං. විපස්සනාය
අනුපස්සනාලක්ඛණං. සමථවිපස්සනානං එකරසලක්ඛණං. යුගනද්ධානං
අනතිවත්තනලක්ඛණං.

සීලවිසුද්ධියා සංවරලක්ඛණං. චිත්තවිසුද්ධියා අවික්ඛෙපලක්ඛණං. දිට්ඨිවිසුද්ධියා
දස්සනලක්ඛණං.

බයෙ ඤාණස්ස සමුච්ඡේදනලක්ඛණං. අනුජපාදෙ ඤාණස්ස පස්සද්ධිලක්ඛණං.

ජන්දස්ස මූලලක්ඛණං. මනසිකාරස්ස සමුට්ඨාපනලක්ඛණං. එස්සස්ස
සමොධානලක්ඛණං. වෙදනාය සමොසරණලක්ඛණං. සමාධිස්ස පමුබ්බලක්ඛණං. සතියා
ආධිපතෙයාලක්ඛණං. පඤ්ඤාය තතුත්තරියලක්ඛණං. විමුත්තියා සාරලක්ඛණං...
අමනොගධස්ස නිබ්බානස්ස පරියොසානලක්ඛණං තථං අවිතථං. එවං තථලක්ඛණං
ඤාණගතියා ආගතො අවිරජ්ඣිත්වා පත්තො අනුජපත්තොති තථාගතො. එවං
තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො.

කපං **තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො?** තථධම්මා නාම චත්තාරි අරියසච්චානි. යථාහ – “චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, තථානි අචිතථානි අනඤ්ඤථානි. කතමානි චත්තාරි? ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති භික්ඛවෙ, තථමෙතං අචිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත’න්ති (සං. නි. 5.1090) විත්ථාරො. තානි ච භගවා අභිසම්බුද්ධො, තස්මා තථානං ධම්මානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති. අභිසම්බුද්ධත්ථො හෙත්ථ ගතසද්දො.

අපි ච ජරාමරණස්ස ජාතිපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අචිතථො අනඤ්ඤථො...පෙ...., සඬ්ඛාරානං අචිජ්ජාපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අචිතථො අනඤ්ඤථො...පෙ...., තථා අචිජ්ජාය සඬ්ඛාරානං පච්චයට්ඨො, සඬ්ඛාරානං විඤ්ඤාණස්ස පච්චයට්ඨො...පෙ...., ජාතියා ජරාමරණස්ස පච්චයට්ඨො තථො අචිතථො අනඤ්ඤථො. තං සබ්බං භගවා අභිසම්බුද්ධො, තස්මාපි තථානං ධම්මානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති. එවං තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො.

කපං **තථදස්සිතාය තථාගතො?** භගවා යං සදෙවකෙ ලොකෙ...පෙ...., සදෙවමනුස්සාය පජාය අපරිමාණාසු ලොකධාතුසු අපරිමාණානං සත්තානං චක්ඛුද්චාරො ආපාඨමාගච්ඡන්තං රූපාරම්මණං නාම අත්ථී, තං සබ්බාකාරතො ජානාති පස්සති. එවං ජානතා පස්සතා ච, තෙන තං ඉට්ඨානිට්ඨාදිවසෙන වා දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතෙසු ලබ්භමානකපදවසෙන වා. “කතමං තං රූපං රූපායතනං? යං රූපං චතුන්තං මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභා සනිදස්සනං සජ්ජට්ඨං නීලං පීතක’න්තිආදිනා (ධ. ස. 616) නයෙන අනෙකෙහි නාමෙහි තෙරසහි වාරෙහි ද්වෙපඤ්ඤාසාය නයෙහි විභජ්ජමානං තථමෙව හොති, විතථං නත්ථී. එස නයො සොතද්චාරාදීසුපි ආපාඨං ආගච්ඡන්තෙසු සද්දාදීසු. චුත්තඤ්ඤවෙතං භගවතා – “යං භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස...පෙ.... සදෙවමනුස්සාය පජාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුච්චරිතං මනසා, තමහං ජානාමි. තමහං අබ්භඤ්ඤාසිං, තං තථාගතස්ස විදිතං, තං තථාගතො න උපට්ඨාසි’ති (අ. නි. 4.24). එවං තථදස්සිතාය තථාගතො. තත්ථ තථදස්සි අත්ථෙ තථාගතොති පදසම්භවො වෙදිතබ්බො.

කථාං **තථවාදිතාය තථාගතො?** යං රත්තිං භගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලඬිකෙ නිසින්තො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො, යඤ්ච රත්තිං යමකසාලානමත්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි, එත්ථත්තරෙ පඤ්චවත්තාලීසවස්සපරිමාණෙ කාලෙ පඨමබොධියාපි මජ්ඣිමබොධියාපි පච්ඡිමබොධියාපි යං භගවතා භාසිතං – සුත්තං, ගෙයාං...පෙ.... වෙදල්ලං, තං සබ්බං අත්ථතො ච ඛ්‍යාඤ්ජනතො ච අනුපවජ්ජං, අනුනමනධිකං, සබ්බාකාරපරිපුණ්ණං, රාගමදනිම්මදනං, දොසමොහමදනිම්මදනං. නත්ථී තත්ථ වාලග්ගමත්තමිපි අවක්ඛලිතං, සබ්බං තං එකමුද්දිකාය ලඤ්ජිතං විය, එකනාලියා මිතං විය, එකතුලාය තුලිතං විය ච, තථමෙව හොති අවිතථං අනඤ්ඤථං. තෙනාහ – “යඤ්ච, චුන්ද, රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති, යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති, යං එතස්මිං අත්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති, සබ්බං තං තථෙව හොති, නො අඤ්ඤථා. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති”ති (අ. නි. 4.23). ගදත්ථො හෙත්ථ ගතසද්දො. එවං තථවාදිතාය තථාගතො.

අපි ච ආගදනං ආගදො, වචනන්ති අත්ථො. තයො අවිපරිතො ආගදො අස්සාති, ද-කාරස්ස ත-කාරං කත්වා තථාගතොති එවමෙතස්මිං අත්ථෙ පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

කථාං **තථාකාරිතාය තථාගතො?** භගවතො හි වාචාය කායො අනුලොමෙති, කායස්සපි වාචා, තස්මා යථාචාදී තථාකාරී, යථාකාරී තථාචාදී ච හොති. එවංභූතස්ස වස්ස යථාචාචා, කායොපි තථා ගතො පවත්තොති අත්ථො. යථා ච කායො, වාචාපි තථා ගතා පවත්තාති තථාගතො. තෙනෙවාහ – “යථාචාදී, භික්ඛවෙ, තථාගතො තථාකාරී, යථාකාරී තථාචාදී. ඉති යථාචාදී තථාකාරී යථාකාරී තථාචාදී. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති”ති (අ. නි. 4.23). එවං තථාකාරිතාය තථාගතො.

කථාං **අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො?** උපරි භවග්ගං හෙට්ඨා අවිචිං පරියන්තං කත්වා තිරියං අපරිමාණාසු ලොකධාතුසු සබ්බසත්තෙ අභිභවති සීලෙනපි සමාධිනාපි පඤ්ඤායපි විමුක්තියාපි, විමුක්තිඤ්ඤාණදස්සනෙනපි න තස්ස තුලා වා පමාණං වා අත්ථී; අතුලො අජපමෙයො අනුත්තරො රාජාතිරාජා දෙවදෙවො සක්කානං අතිසක්කො බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා. තෙනාහ – “සදෙවකෙ, භික්ඛවෙ, ලොකෙ...පෙ.... සදෙවමනුස්සාය පජාය

තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්තී, තස්මා ‘තථාගතො’ති වුවුවතී’ති.

තත්‍රෙවං පදසිද්ධි වෙදිතඛිඛා. අගදො විය අගදො. කො පනෙස? දෙසනාවිලාසමයො වෙව පුඤ්ඤස්සයො ව. තෙන භෙස මහානුභාවො භිසක්කො දිඛිඛාගදෙන සප්පෙ විය සඛිඛපරප්පවාදිනො සදෙවකඤ්ච ලොකං අභිභවති. ඉති සඛිඛාලොකාභිභවනෙ තථො අභිපරිතො දෙසනාවිලාසමයො වෙව පුඤ්ඤස්සයො ව අගදො අස්සාති. ද-කාරස්ස ත-කාරං කත්වා තථාගතොති වෙදිතඛිඛො. එවං අභිභවනටියෙන තථාගතො.

අපි ව තථාය ගතොතිපි තථාගතො, තථං ගතොතිපි තථාගතො. ගතොති අවගතො, අතීතො පත්තො පටිපත්තොති අත්ථො.

තත්ථ සකලලොකං තීරණපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අවගතොති තථාගතො. ලොකසමුදයං පහානපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අතීතොති තථාගතො. ලොකනිරොධං සච්ඡිකිරියාය තථාය ගතො පත්තොති තථාගතො. ලොකනිරොධගාමිනිං පටිපදං තථං ගතො පටිපත්තොති තථාගතො. තෙන චුත්තං භගවතා –

“ලොකො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො, ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො. ලොකසමුදයො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො, ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පභීනො. ලොකනිරොධො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො, ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා. යං භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස...පෙ.... සඛිඛං තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං. තස්මා, තථාගතොති වුවුවතී”ති (අ. නි. 4.23).

තස්සපි එවං අත්ථො වෙදිතඛිඛො. ඉදම්පි ව තථාගතස්ස තථාගතභාවදීපනෙ මුඛමත්තමෙව. සඛිඛාකාරෙන පන තථාගතොව තථාගතස්ස තථාගතභාවං වණ්ණෙයා.

විසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි

2. අත්තානුදිට්ඨිනිද්දෙසො

130. අත්තානුදිට්ඨියා කතමෙහි විසතියා ආකාරෙහි අභිනිවෙසො හොති? ඉධ අස්සුතවා පුටුඡ්ඡනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො, සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති රූපවත්තං වා අත්තානං අත්තති වා රූපං රූපස්මිං වා අත්තානං; වෙදනං...පෙ... සඤ්ඤං...පෙ... සඬ්ඛාරෙ...පෙ... විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති විඤ්ඤාණවත්තං වා අත්තානං අත්තති වා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං.

131. කථං රූපං අත්තතො සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො පඨවීකසිණං අත්තතො සමනුපස්සති – “යං පඨවීකසිණං, සො අහං; යො අහං, තං පඨවීකසිණං”න්ති. පඨවීකසිණඤ්ච අත්තඤ්ච අද්දවයං සමනුපස්සති. සෙය්‍යාථාපි තෙලඡ්ඡදීපස්ස ඤායතො “යා අච්චි සො චණ්ණො, යො චණ්ණො සා අච්චි”ති – අච්චිඤ්ච චණ්ණඤ්ච අද්දවයං සමනුපස්සති. එවමෙව ඉධෙකච්චො පඨවීකසිණං අත්තතො සමනුපස්සති – “යං පඨවීකසිණං, සො අහං; යො අහං, තං පඨවීකසිණං”න්ති. පඨවීකසිණඤ්ච අත්තඤ්ච අද්දවයං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං පඨමා රූපවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ... අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි. මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස ද්වෙව ගතියො...පෙ... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො.

ඉධෙකච්චො ආපොකසිණං... තෙජොකසිණං... වායොකසිණං... නීලකසිණං... පීතකසිණං... ලොහිතකසිණං... ඔදාතකසිණං අත්තතො සමනුපස්සති – “යං ඔදාතකසිණං, සො අහං; යො අහං, තං ඔදාතකසිණං”න්ති. ඔදාතකසිණඤ්ච අත්තඤ්ච අද්දවයං සමනුපස්සති. සෙය්‍යාථාපි තෙලඡ්ඡදීපස්ස ඤායතො “යා අච්චි, සො චණ්ණො; යො චණ්ණො, සා අච්චි”ති – අච්චිඤ්ච චණ්ණඤ්ච අද්දවයං සමනුපස්සති. එවමෙව

ඉඳෙකවුවො...පෙ.... ඔදාතකසිණඤ්ච අත්තඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති.
අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු.
යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු – අයං පයමා රූපචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි
මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං රූපං
අත්තතො සමනුපස්සති.

කථං රූපචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති? ඉඳෙකවුවො වෙදනං... සඤ්ඤං...
සඬ්ඛාරො... විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ
අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමිනා රූපෙන රූපවා” ති. රූපචත්තං අත්තානං
සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි රුක්ඛො ඡායාසම්පන්නො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං
චදෙය්‍ය – “අයං රුක්ඛො, අයං ඡායා. අඤ්ඤො රුක්ඛො, අඤ්ඤා ඡායා. සො ඛො
පනායං රුක්ඛො ඉමාය ඡායාය ඡායාවා” ති. ඡායාවත්තං රුක්ඛං සමනුපස්සති. එවමෙවං
ඉඳෙකවුවො වෙදනං...පෙ.... සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරො... විඤ්ඤාණං අත්තතො
සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන අයං අත්තා
ඉමිනා රූපෙන රූපවා” ති. රූපචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො
දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච
චත්ථු – අයං දුතියා රූපචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි
දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං රූපචත්තං අත්තානං
සමනුපස්සති.

කථං අත්තනි රූපං සමනුපස්සති? ඉඳෙකවුවො වෙදනං... සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරො...
විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා.
ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි ඉදං රූප” ති. අත්තනි රූපං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි පුජ්ඵං
ගන්ධසම්පන්නං අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං චදෙය්‍ය – “ඉදං පුජ්ඵං, අයං ගන්ධො;
අඤ්ඤං පුජ්ඵං, අඤ්ඤො ගන්ධො. සො ඛො පනායං ගන්ධො ඉමස්මිං පුජ්ඵෙ” ති.
පුජ්ඵස්මිං ගන්ධං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉඳෙකවුවො වෙදනං...පෙ.... සඤ්ඤං...
සඬ්ඛාරො... විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ
අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි ඉදං රූප” ති. අත්තනි රූපං සමනුපස්සති.
අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු.
යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු – අයං තතියා රූපචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි

මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤාජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං අත්තනි රූපං සමනුපස්සති.

කථං රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො වෙදනං...පෙ.... සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමස්මිං රූපෙ”ති. රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති. සෙයාපාපි මණි කරණධකෙ පක්ඛිත්තො අස්ස. තමෙතං පුරිසො එවං වදෙයා – “අයං මණි, අයං කරණධකො. අඤ්ඤා මණි, අඤ්ඤා කරණධකො. සො ඛො පනායං මණි ඉමස්මිං කරණධකෙ”ති. කරණධකස්මිං මණිං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො වෙදනං...පෙ.... සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමස්මිං රූපෙ”ති. රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු – අයං චතුත්ථා රූපචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤාජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති.

132. කථං වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො චක්ඛුසම්ඵස්සජං වෙදනං සොතසම්ඵස්සජං වෙදනං සානසම්ඵස්සජං වෙදනං ජීවිහාසම්ඵස්සජං වෙදනං කායසම්ඵස්සජං වෙදනං මනොසම්ඵස්සජං වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. “යා මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා සො අහං, යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා”ති – මනොසම්ඵස්සජං වෙදනාඤ්ච අත්තඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති. සෙයාපාපි තෙලප්පදීපස්ස ඤායතො “යා අච්චි සො චණ්ණො, යො චණ්ණො සා අච්චි”ති – අච්චිඤ්ච චණ්ණඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො මනොසම්ඵස්සජං වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. “යා මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා සො අහං, යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා”ති – මනොසම්ඵස්සජං වෙදනාඤ්ච අත්තඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු – අයං පඨමා වෙදනාචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤාජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති.

කථාං වෙදනාවන්තං අත්තනං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං...පෙ....

සඬ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය වෙදනාය වෙදනාවා”ති. වෙදනාවන්තං අත්තනං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි රුක්ඛො ඡායාසම්පන්නො අස්ස. තමෙනං පුරිසො ඵලං වදෙය්‍ය – “අයං රුක්ඛො, අයං ඡායා. අඤ්ඤො රුක්ඛො, අඤ්ඤො ඡායා. සො ඛො පනායං රුක්ඛො ඉමාය ඡායාය ඡායාවා”ති. ඡායාවන්තං රුක්ඛං සමනුපස්සති. ඵලමෙවං ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං...පෙ.... සඬ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය වෙදනාය වෙදනාවා”ති. වෙදනාවන්තං අත්තනං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ව දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං දුතියා වෙදනාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ව දිට්ඨියො. ඵලං වෙදනාවන්තං අත්තනං සමනුපස්සති.

කථාං අත්තනි වෙදනං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං...පෙ.... සඬ්ඛාරෙ...

විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි අයං වෙදනා”ති. අත්තනි වෙදනං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි පුජ්ඵං ගන්ධසම්පන්නං අස්ස. තමෙනං පුරිසො ඵලං වදෙය්‍ය – “ඉදං පුජ්ඵං, අයං ගන්ධො; අඤ්ඤං පුජ්ඵං, අඤ්ඤො ගන්ධො. සො ඛො පනායං ගන්ධො ඉමස්මිං පුජ්ඵෙ”ති. පුජ්ඵස්මිං ගන්ධං සමනුපස්සති. ඵලමෙවං ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං...පෙ.... සඬ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි අයං වෙදනා”ති. අත්තනි වෙදනං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ව දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං තතියා වෙදනාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ව දිට්ඨියො. ඵලං අත්තනි වෙදනං සමනුපස්සති.

කථාං වෙදනාය අත්තනං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං...පෙ.... සඬ්ඛාරෙ...

විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය වෙදනායා”ති. වෙදනාය අත්තනං සමනුපස්සති.

සෙය්‍යාලාපි මණි කරණ්ඩකෙ පක්ඛිත්තො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍යා - “අයං මණි, අයං කරණ්ඩකො. අඤ්ඤො මණි, අඤ්ඤො කරණ්ඩකො. සො ඛො පනායං මණි ඉමස්මිං කරණ්ඩකෙ” ති. කරණ්ඩකස්මිං මණිං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො සඤ්ඤං... සඛ්ඛාරෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය වෙදනායා” ති. වෙදනාය අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං චතුත්ථා වෙදනාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං වෙදනාය අත්තානං සමනුපස්සති.

133. කථං සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො චක්ඛුසම්ඵස්සජං

සඤ්ඤං...පෙ.... සොතසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං... සානසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං... ජිව්හාසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං... කායසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං... මනොසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති. යා මනොසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා සො අහං, යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා” ති. මනොසම්ඵස්සජං සඤ්ඤඤච අත්තඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. සෙය්‍යාලාපි තෙලජ්ජපදීපස්ස ක්ඛායතො “යා අච්චි සො චණ්ණො, යො චණ්ණො සා අච්චි” ති - අච්චිඤ්ච චණ්ණඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො මනොසම්ඵස්සජං සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති - “යා මනොසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා සො අහං, යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා” ති. මනොසම්ඵස්සජං සඤ්ඤඤච අත්තඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං පට්ඨා සඤ්ඤාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්ති...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති.

කථං සඤ්ඤාවත්තං අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඛ්ඛාරෙ...පෙ....

විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය සඤ්ඤාය සඤ්ඤාවා” ති. සඤ්ඤාවත්තං අත්තානං සමනුපස්සති. සෙය්‍යාලාපි රුක්ඛො ඡායාසම්පන්නො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍යා - “අයං රුක්ඛො, අයං ඡායා. අඤ්ඤො රුක්ඛො, අඤ්ඤො

ඡායා. සො බො පනායං රුක්ඛො ඉමාය ඡායාය ඡායාවා” ති. ඡායාවන්තං රුක්ඛං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො සඬබ්බා රෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං බො මෙ අත්තා. සො බො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය සඤ්ඤාය සඤ්ඤාවා” ති. සඤ්ඤාවන්තං අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ව දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං දුතියා සඤ්ඤාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ව දිට්ඨියො. එවං සඤ්ඤාවන්තං අත්තානං සමනුපස්සති.

කථං අත්තනි සඤ්ඤං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඬබ්බා රෙ...පෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං බො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි අයං සඤ්ඤා” ති. අත්තනි සඤ්ඤං සමනුපස්සති. සෙයාපාපි පුජ්ඵං ගන්ධසම්පන්නං අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙයා – “ඉදං පුජ්ඵං, අයං ගන්ධො. අඤ්ඤං පුජ්ඵං, අඤ්ඤො ගන්ධො. සො බො පනායං ගන්ධො ඉමස්මිං පුජ්ඵෙ” ති. පුජ්ඵස්මිං ගන්ධං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො සඬබ්බා රෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං බො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි අයං සඤ්ඤා” ති. අත්තනි සඤ්ඤං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ව දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං තතියා සඤ්ඤාවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ව දිට්ඨියො. එවං අත්තනි සඤ්ඤං සමනුපස්සති.

කථං සඤ්ඤාය අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො සඬබ්බා රෙ ...පෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං බො මෙ අත්තා. සො බො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය සඤ්ඤායා” ති. සඤ්ඤාය අත්තානං සමනුපස්සති. සෙයාපාපි මණි කරණධකෙ පක්ඛිත්තො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙයා – “අයං මණි, අයං කරණධකො. අඤ්ඤො මණි, අඤ්ඤො කරණධකො. සො බො පනායං මණි ඉමස්මිං කරණධකෙ” ති. කරණධකස්මිං මණිං සමනුපස්සති. එවමෙව ඉධෙකච්චො සඬබ්බා රෙ... විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං බො මෙ අත්තා. සො බො පන මෙ අයං අත්තා ඉමාය

සඤ්ඤායා” ති. සඤ්ඤාය අත්තනං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං චතුත්ථා සඤ්ඤාවත්ථුකා අත්තනුදිට්ඨි. අත්තනුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි න ච දිට්ඨියො. එවං සඤ්ඤාය අත්තනං සමනුපස්සති.

134. කථං සඬ්ඛාරෙ අත්තනො සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො වක්ඛුසම්ඵස්සජං

වෙනනං සොතසම්ඵස්සජං වෙනනං සානසම්ඵස්සජං වෙනනං ජීවිහාසම්ඵස්සජං වෙනනං කායසම්ඵස්සජං වෙනනං මනොසම්ඵස්සජං වෙනනං අත්තනො සමනුපස්සති. “යා මනොසම්ඵස්සජා වෙනනා, සො අහං; යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා වෙනනා” ති – මනොසම්ඵස්සජං වෙනනඤ්ච අත්තඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි තෙලප්පදීපස්ස කුමාරො “යා අච්චි සො චණ්ණො, යො චණ්ණො සා අච්චි” ති – අච්චිඤ්ච චණ්ණඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො මනොසම්ඵස්සජං වෙනනං අත්තනො සමනුපස්සති. “යා මනොසම්ඵස්සජා වෙනනා සො අහං, යො අහං සා මනොසම්ඵස්සජා වෙනනා” ති – මනොසම්ඵස්සජං වෙනනඤ්ච අත්තඤ්ච අද්චයං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං පඨමා සඬ්ඛාරවත්ථුකා අත්තනුදිට්ඨි. අත්තනුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං සඬ්ඛාරෙ අත්තනො සමනුපස්සති.

කථං සඬ්ඛාරවත්තං අත්තනං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං...

වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමෙහි සඬ්ඛාරෙහි සඬ්ඛාරවා” ති. සඬ්ඛාරවත්තං අත්තනං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි රුක්ඛො ඡායාසම්පන්නො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍ය – “අයං රුක්ඛො, අයං ඡායා. අඤ්ඤො රුක්ඛො, අඤ්ඤා ඡායා. සො ඛො පනායං රුක්ඛො ඉමාය ඡායාය ඡායාවා” ති. ඡායාවත්තං රුක්ඛං සමනුපස්සති. එවමෙව ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තනො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා. ඉමෙහි සඬ්ඛාරෙහි සඬ්ඛාරවා” ති. සඬ්ඛාරවත්තං අත්තනං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න වත්ථු, වත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං වත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච වත්ථු – අයං

දුනියා සඬබාරවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං සඬබාරවත්තං අත්තානං සමනුපස්සති.

කථං අත්තනි සඬබාරෙර සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ඤෙව පන අත්තනි ඉමෙ සඬබාරා”ති. අත්තනි සඬබාරෙර සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි පුජ්ඵං ගන්ධසම්පන්නං අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍ය – “ඉදං පුජ්ඵං, අයං ගන්ධො; අඤ්ඤං පුජ්ඵං, අඤ්ඤො ගන්ධො. සො ඛො පනායං ගන්ධො ඉමස්මිං පුජ්ඵෙ”ති. පුජ්ඵස්මිං ගන්ධං සමනුපස්සති. එවමෙව ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ඤෙව පන අත්තනි ඉමෙ සඬබාරා”ති. අත්තනි සඬබාරෙර සමනුපස්සති. අභිනිචෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ඤෙව චත්ථු – අයං තනියා සඬබාරවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං අත්තනි සඬබාරෙර සමනුපස්සති.

කථං සඬබාරෙරසු අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමෙසු සඬබාරෙරසු”ති. සඬබාරෙරසු අත්තානං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි මණි කරණ්ඩකෙ පක්ඛිත්තො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍ය – “අයං මණි, අයං කරණ්ඩකො. අඤ්ඤො මණි, අඤ්ඤො කරණ්ඩකො. සො ඛො පනායං මණි ඉමස්මිං කරණ්ඩකෙ”ති. කරණ්ඩකස්මිං මණිං සමනුපස්සති. එවමෙව ඉධෙකච්චො විඤ්ඤාණං... රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති – “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමෙසු සඬබාරෙරසු”ති. සඬබාරෙරසු අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිචෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ඤෙව චත්ථු – අයං චතුත්ථා සඬබාරවත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං සඬබාරෙරසු අත්තානං සමනුපස්සති.

135. කථාං විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො චක්ඛුවිඤ්ඤාණං...

සොනවිඤ්ඤාණං... සානවිඤ්ඤාණං... ජිව්හාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං... මනොවිඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. “යං මනොවිඤ්ඤාණං, සො අභං; යො අභං, තං මනොවිඤ්ඤාණං”න්ති - මනොවිඤ්ඤාණංඤච අත්තඤච අද්දවයං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි තෙලජ්ජපිපස්ස කුමායතො “යා අච්චි සො චණ්ණො, යො චණ්ණො සා අච්චි”ති - අච්චිඤච චණ්ණංඤච අද්දවයං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො මනොවිඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති. “යං මනොවිඤ්ඤාණං, සො අභං; යො අභං තං මනොවිඤ්ඤාණං”න්ති - මනොවිඤ්ඤාණංඤච අත්තඤච අද්දවයං සමනුපස්සති. අභිනිචෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං පඨමා විඤ්ඤාණචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති.

කථාං විඤ්ඤාණචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං...

සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමිනා විඤ්ඤාණොන විඤ්ඤාණචා”ති. විඤ්ඤාණචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති. සෙය්‍යථාපි රුක්ඛො ඡායාසම්පන්නො අස්ස. තමෙනං පුරිසො එවං වදෙය්‍ය - “අයං රුක්ඛො, අයං ඡායා. අඤ්ඤො රුක්ඛො, අඤ්ඤා ඡායා. සො ඛො පනායං රුක්ඛො ඉමාය ඡායාය ඡායාචා”ති. ඡායාචත්තං රුක්ඛං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං... සඬ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමිනා විඤ්ඤාණොන විඤ්ඤාණචා”ති. විඤ්ඤාණචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිචෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤා දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං දුතියා විඤ්ඤාණචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. එවං විඤ්ඤාණචත්තං අත්තානං සමනුපස්සති.

කථාං අත්තනි විඤ්ඤාණං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං...

සඬ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස එවං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තනි ඉදං විඤ්ඤාණං”න්ති. අත්තනි විඤ්ඤාණං සමනුපස්සති.

සෙය්‍යාලාපි පුජ්‍ය භික්ෂු ජනානන්ද ආරාම. තමන්ගේ පුරිසො ඵලං වදෙය්‍යා - “ඉදං පුජ්‍යං, අයං ගන්ධො; අඤ්ඤං පුජ්‍යං, අඤ්ඤො ගන්ධො. සො ඛො පනායං ගන්ධො ඉමස්මිං පුජ්‍යේ” ති. පුජ්‍යස්මිං ගන්ධං සමනුපස්සති. ඵලමෙවං ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං... සඛ්ඛාලෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. ඉමස්මිඤ්ච පන අත්තති ඉදං විඤ්ඤාණං” ති. අත්තති විඤ්ඤාණං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං තතියා විඤ්ඤාණචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. ඵලං අත්තති විඤ්ඤාණං සමනුපස්සති.

කථං විඤ්ඤාණස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති? ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං... සඛ්ඛාලෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමස්මිං විඤ්ඤාණෙ” ති. විඤ්ඤාණස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති. සෙය්‍යාලාපි මණි කරණ්ඩකෙ පක්ඛිත්තො ආරාම. තමන්ගේ පුරිසො ඵලං වදෙය්‍යා - “අයං මණි, අයං කරණ්ඩකො. අඤ්ඤො මණි, අඤ්ඤො කරණ්ඩකො. සො ඛො පනායං මණි ඉමස්මිං කරණ්ඩකෙ” ති. කරණ්ඩකස්මිං මණිං සමනුපස්සති. ඵලමෙවං ඉධෙකච්චො රූපං... වෙදනං... සඤ්ඤං... සඛ්ඛාලෙ අත්තතො සමනුපස්සති. තස්ස ඵලං හොති - “අයං ඛො මෙ අත්තා. සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමස්මිං විඤ්ඤාණෙ” ති. විඤ්ඤාණස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති. අභිනිවෙසපරාමාසො දිට්ඨි. දිට්ඨි න චත්ථු, චත්ථු න දිට්ඨි. අඤ්ඤො දිට්ඨි, අඤ්ඤං චත්ථු. යා ච දිට්ඨි යඤ්ච චත්ථු - අයං චතුත්ථා විඤ්ඤාණචත්ථුකා අත්තානුදිට්ඨි. අත්තානුදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨි...පෙ.... ඉමානි සඤ්ඤොජනානි, න ච දිට්ඨියො. ඵලං විඤ්ඤාණස්මිං අත්තානං සමනුපස්සති. අත්තානුදිට්ඨියා ඉමෙහි විසතියා ආකාරෙහි අභිනිවෙසො හොති.

අත්තානුදිට්ඨිනිද්දෙසො දුතියො.